

# Innoirea

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Director: TIBERIU VUIA

## Cadență nouă

Marea cotitură pe care o face înspre isvoarele sale de vitalitate, spre a-și apăra ființa, poporul românesc, dă unei schimbări de echipă la conducerea treburilor obștești, după o banală și incoloră tentativă către împotmolire, o semnificație, care se resfrânge, până în temelii, asupra întregului cadru de Stat. Deaceia schimbarea de regim aduce pe toată lumea la o confruntare, sub apăsarea unei răspunderi, care, dincolo de-o formulă de guvernământ, implică participarea unui neam întreg la un proces de viață.

Problemele ce se pun spre deslegare, răsar din rele și nepotriviri, cari formau un câmp de agitație, socotit mult timp în afara posibilităților de încadrare în ceea ce, clasic și cumințe, limbajul curent a fost obișnuit să determine sub program de guvernământ. În orice caz, rar o colectivitate este constrânsă să ia apărarea ființei sale, prin măsuri radicale. Și când un asemenea moment de răscruce se ivește, în primul rând este necesară o solidaritate, chiar pentru o scurtă durată, în jurul unui țel, care trebuie atins, poate, prin eforturi dramatice, cu jertfe și renunțări. Datorită acestui înțeles al momentului politic, instaurarea unui guvern, care putea fi socotit în alte împrejurări, o surpriză care să ridice proteste, a fost dimpotrivă primită, până și de cei mai aprigi adversari, cu o desarmată bunăvoință, și o prudență patriotică necesară.

Desigur, ritmul românesc de regenerare, cel așteptat și socotit mântuitor în ultima vreme de mase, fusese, poate, puțin accelerat printr-o soluție, care peste câțiva ani putea da cu alți oameni, aceiași deslegare. Pentru ceea ce este necesar însă, azi, neamul românesc are la îndemână soluția: câmpul de operație politică a fost defrișat de o seamă de buruieni, unghiul

de vedere, în adâncuri de destin, apropiat.

Marea victorie este de a fi arlus înlăuntrul meterezelor, un spirit nou, o concepție de viață innoită. Menținute în patrimoniul politic, câștigurile de azi, vor putea fi fecundate și amplificate și de alte serii de oameni, și indeosebi de generația nouă care, s'a dovedit, în mod peremptoriu, nu mai știe și nu mai vrea să cunoască o altă formă de viață, decât aceea pentru care și-a devotat pe cei mai buni, cei mai hotărâți și cei mai prețioși fruntași.

Înlăuntrul ideii care, ea, interesează, competițiile între cele mai bune soluții pot începe, ca o demonstrație, a rezervelor de energii de cari dispune neamul pentru noua cadență a istoriei sale.

*Tiberiu Vuiu.*

## Mă, frate

Mă, inimă de frate bun,  
din negura ce crește, holdă, pe cătun,  
mai ții la visul scris de amândoi  
în paginile floarei de trifoi?

Mai ții la clipele legate cu nojiță,  
pe aceeași loză îndărâtnică de viță,  
când sărutam cu tălpile izvoarele,  
ducând în pletele copilăriei soarele?

Mai ții la ingerii cari vin în gând,  
când gândul de mătânie e flămând?...  
Am auzit că ai umblat urât  
și gândul ți a căzut în tină până'n gât.

Implântă plugul, pentru rodul drept  
și pentru suflet, țărânie în piept...  
Și du-ți ursita fără strop de ură,  
dar dacă cineva îți fură

strădaniile dela prunci din gură,  
implântă chiotul în inimă de zări, săcure  
și fă să crească pe tâlhar pădure.

PETRE BORTOȘ

## Moartea copilului

In mâini copilu 'a prins o jucărie...  
— Era o stea mărunță și bolnavă. —  
Pe urmă 'n ochi a fost o bucurie  
pe care lacrimă o îmbujora, suavă...

Un vînt hain i-a scuturat o pleoapă,  
ca pe o frunză mică de cleștar...  
Și 'n inimă a năvălit o apă  
de neștiință, — rece ca brumar...

Mînuțele s'au strîns ca niște crengi  
prin care toamna a vremuit, îngenunchiată.  
Iar pe fereastra dalbă-a frunții reci,  
flori vinete au viscolit pe dată...

Din clipa asta sufletul-a plecat :  
o floare mică înspre primăvară...

...Iar mîna Mamei, lîngă fruntea lui  
a înmugurit un ghiocel de ceară...

Ion Aurel Manolescu

Din volumul „Viori” ce va apare.

## Dar Noaptea

(Sonet)

Ca raza oea dintâi, ce'n dulcii zori  
Aprinde vioriile petale,  
Eu caldul farmec al privirii tale,  
Ce-aprinse pe obraji-i roșii flori...

Ci Soarele urcând înalta-i cale  
In aur stinge gingașe culori  
Crescând iubirea, suavii, primii ei fiori  
li stinge în nectarul din pocale...

Târziu, când Soarele subt deal pogoară  
Pe cerul trist un aur roș revarsă,  
Ce-l stinge noaptea cu-aripe-i ușoară;

Târziu, privire stînsă, buză arsă  
Ți-e drag iar visul ca întîia oară,  
Dar Noaptea se întinde, calea-i ștearsă...

ADA CRIN

## Pasările dorurilor

Pasările dorurilor mele  
Peste mare 'n drumul lor pribeag  
S'au lăsat cu aripile grele  
Pe 'nflorita-ți insulă cu drag.

Nu chlema pisica să le prindă,  
Cîntecul strivindu-le 'n gâttej ;  
Nici copil nu pune să le 'ntindă  
Lațul, pentru joacă dând prilej.

Ete vor să-și ciripească visul  
Ce le-a fost pe mare călduză,  
Vor suna c'aicea-i paradisul ;  
Scumpa mea dor.ște să le-auză ?

Dacă nu, gonește le să sboare  
Peste necuprinsuri fără maluri :  
Va jeli pădure cântătoare  
Marea, vălmășindu-le sub valuri.

M. Beniuc

## Mama

Mama'n sfînta ei iubire  
Tinde brațul spre copil,  
El zâmbește și tiplil  
Fuge. Și așa 'n neștire  
Scapă - atîta mîngăiere  
Pierde - atîta fericire.

Dar cum toate pe pămînt  
Pleacă, ceasul lor când sună  
Cu iubirea-i dimpreună  
Mama va pleca 'n mormânt...  
Cum vor plînge - atunci copiii  
După brațu i cald și sfînt.

Maria Botiș-Cioban

## Inflor gînduri pentru tine...

Inflor gînduri, pătrunse de tine,  
Din vremuri trecute, de demult ;  
Iubirea ! firav'aducere  
Aminte, ce trist azi mai ascult !...

Inflor gînduri, pătrunse de flori  
Impletitori de inimi tari, leri ;  
Iar azi, în clipe suferinde,  
Le simt, cele mai dulci mîngăeri.  
Fane George Pajiște.

Din volumul „Flori de argint” în  
pregătire.

**Discuții politice****Național-creștinismul românesc**

— Principii din „Naționalitatea în Artă” de dl. A. C. CUZA —

Evenimentele politice, prin înscăunarea unui regim național-creștin, dau actualitate doctrinei pe care dl. A. C. Cuza, o profesează de mai bine de un jumătate de veac. În mare parte, doctrina sa este cuprinsă în acel manual de estetică, pe care l'a scos în 1905, sub titlul: „Naționalitatea în artă. Principii, fapte, concluzii. Introducere la doctrina naționalistă-creștină”. De atunci această carte a fost mereu discutată și reluată mai cu seamă în cercurile unde arta este o preocupare de viață. Prin intrarea în zona politică, doctrina înfruntă un examen de vi-gurositate, pe care o nație întregă îl dorește triumfal. Din partea noastră, credem că servim nevoile de orientare și documentare ale cetitorului prezentându-i un capitol esențial al doctrinei cuziste, într'un moment când cunoașterea ei este așa de necesară și când tratatul, tipărit pentru ultima dată, în a treia ediție, în 1927, este aproape epuizat:

S'a zis: frumosul nu are patrie, arta e cosmopolită. Noi susținem, și vom dovedi, că ea nu există, și nici nu poate fi înțeleasă altfel, decât ca artă națională

Și mai întâi să ne lămurim. E o deosebire între cosmopolit și universal. Prin strălucirea creațiilor ei, arta tinde a fi universală; prin origine, ea este națională, și nu cosmopolită, întru cât operele de artă sunt produse ale unor patrii deosebite.

Căci un fapt e mai presus de orice îndoielă: omenirea nu se compune dintr'o masă de elemente omogene, răspândite pe o suprafață de teren uniformă. Ea se desface în grupe eterogene, formate din indivizi, cari se aseamănă între dânșii, și diferă de indivizii celorlalte grupe prin însușiri caracteristice. Și aceste grupe ocupă anumite teritorii, care și ele se deosebesc prin situația, relieful, clima, vegetațiunea lor, pe suprafața pământului.

Prin sângele comun, unificat în cursul unui proces secular de încrucșeri variate, prin împreună-viețuire de veacuri, în acelaș mediu încunjurător, indivizii fiecărei grupe, legați de un teritoriu determinat, care e baza necesară a existenței lor, se contopesc formând acelaș trup și acelaș suflet, o nouă ființă colectivă: nația.

Ca ființi vii, națiile își manifestează activitatea lor, fiecare în conformitate cu firea sa. Ele nu pot fi decât ele înșile. Și astfel limba, obiceiurile, credința, instituțiile, arta, apar ca produse ale unor individații etnice, care nu se confundă, purtând pecetea evidentă a naționalității lor.

Fiecare popor reprezintă dar o o notă originală de cultură în sânul omenirii, adică față de celelalte neamuri, în care se desface populația pământului. Umanitatea nu este decât națiile privite în totalitatea lor: civilizația umană, cuprinsul civilizațiilor naționale.

Și din două lucruri unul:

Sau un popor va trăi din viața proprie și atunci își va produce și formele existenței sale în deosebi — așadar cultura sa națională — sau nu va fi producător de cultură, și atunci nu va trăi. Din aceeași dilemă națiile nu pot ieși.

Este doar evident că, în sânul omenirii, popularele nu au ființă decât prin cultura lor deosebită; de îndată ce imitează cultura altor neamuri, ele se confundă cu dânsele și nu mai există.

În al doilea rând, e tot atât de sigur că cea mai înaltă formă a existenței e conștiința ei. Numai aceste ființi trăesc, în adevăr, care știu că trăesc — celelalte vegetează. Popoarele nu pot ajunge însă la conștiință deplină decât prin cultură. În creațiunile ei naționalitatea se exteriorizează; nația își vede chipul în oglinda strălucitoare a frumosului și adevărului — și se cunoaște.

În sfârșit, în timp, numai activitatea culturală e dătătoare de viață. Artă, mai cu deosebire, păstrează ființa unui popor, pentru că se concretizează în lucrări, care nu trec, fiind întrupări ale sufletului nostru nemuritor. Pe când munca, având ca scop îndeșterea trebuințelor efemere ale trupului, se risipește odată cu scopurile pe care le a atins. Piere faima popoarelor producătoare numai de bogății odată cu brazdele plugului, cu șgomotul uneltelor lucrătoare și cu spuma corăbiilor încărcate cu mărfuri — dar productul unei singure clipe de inspirație genială, rămâne pe veșnicie,

păstrându-i amintirea.

Din orice parte le-am privi — față de celelalte neamuri, în sine, în timp — la acelaș rezultat ajungem: națiile nu există decât prin cultura lor.

Un popor nu are alt mijloc de a se păstra decât desvotându-se ca factor de cultură. El nu o poate face însă decât cultivând însușirile proprii, afirmând caracterele specifice ale naționalității lui în domeniul culturii. Astfel cultura umană nu există decât prin națiuni.

Națiile nu pot renunța la cultura lor națională, fără a renunța la orice cultură și a nu mai avea ființă. Ele nu pot imita cultura altor neamuri, fără a pieri, confundându-se cu dânsele.

Vom zice dar cu siguranță apodictică:

Înstrăinarea de sine a unei nații e nimicirea ei.

În sânul națiilor, ca adevărate celule ale organismului lor, trăiesc însă indivizii. Ei nu aparțin omenirii, și nici universului fără hotare, ci fac parte dintr'o familie de oameni, și locuiesc undeva pe pământ. Ființa lor e o parte dintr'un tot în-suflețit — trup și suflet de o constituțiune anumită, supus odată cu nașterea, înrăuririi unui mediu determinat. E firesc dar ca și indivizii să poarte semnele vădite ale naționalității. Și cu cât organizația lor fizică și sufletească va fi mai desăvârșită, cu atât aceste semne vor fi mai pronunțate. Căci în întreaga natură exemplarele cele mai perfecte, sunt acele care înfățișează mai bine caracterele speciei din care fac parte.

Și activitatea indivizilor va fi dar conformă cu firea lor națională, și cu cât vor fi mai talentați — fiinși mai superioare — cu atât naționalitatea va apărea mai lămurit în operele lor. Artiștii, mai cu deosebire, prin organizația lor mai aleasă, și prin cultura lor mai îngrijită — ale cărei baze știm că sunt naționale — vor fi reprezentanții cei mai distinși ai naționalității.

Primind din copilărie impresiile adânci ale mijlocului încunjurător, pătrunzând originalitatea geniului național, exprimată în arta populară, cunoscând legendele și istoria nea-

mului, care-i va fi mișcat încă de timpuriu — artiștii vor avea în acelaș timp și instinctul și cunoștința cea mai deplină a naționalității. Într'înșii trebuie să ne potențeze caracterele neamurilor, să se exprime mai lămurit sentimentalitatea lor specială. Nimeni ca dânsii nu va înțelege sufletul unui popor, nu va adânci misterele limbei, nu se va identifica cu viața nației, reproducând-o. Sau mai bine zis: ei sunt chiar viața ei, pe scara cea mai înaltă a dezvoltării.

A ieși din sfera naționalității nu înseamnă altă, pentru artiști, decât a renunța la mijloacele cele mai puternice ale creației: la instinct, la comoara impresiilor acumulate încă din copilărie, și la cultură. Și ne putem aștepta ca tocmai acei mai talentați să fie în imposibilitate de a o face, și ca reprezentanți tipici ai genului național, și ca ființi simțitoare, și în virtutea culturai lor mai desăvârșite.

Dacă artistul, prin însăși firea lui, e însă astfel legat de naționalitatea căreia îi aparține — atunci e firesc, ca în alte terenuri de cultură, el să rămână mai mult sau mai puțin steril. Fiind viață din viața unui popor el nu o poate reproduce, în mod desăvârșit, decât pe aceasta.

Ajungem dar la aceeași concluzie, și în ce privește artiștii:

Instrăinarea artistului e nimicirea lui.

În asemenea condiții se naște opera de artă: în sânul culturai naționale, ca produs al talentului artistului care e reprezentant al unei anumite nații. Și cea dintâi condiție, pe care trebuie să o îndeplinească, este adevărul.

Fie că am considera-o ca un colț de natură văzut printr'un temperament, fie că am zice că e un moment de emoție produs în formele naturei, un lucru e sigur: opera de artă trebuie să fie adevărată, adică să ne redea un fond de simțire sinceră, în forme reale. Aceasta presupune atingerea efectivă cu mijlocul înconjurător, Realitatea imediată e dar punctul de plecare al operai de artă, timpurile, pasiunile, întâmplările, societatea, natura în mijlocul căreia trăiește artistul. Aceste îl vor stăpâni chiar atunci când fantazia lui l'ar purta în alte lumi, reale sau închise. În artă, natura se confundă dar cu naționalitatea și cu patria. Aceasta e natura concretă, natura vie și colorată, pe care o vede și o simte artistul — nu universul și umanitatea, care sunt

concepțe incolorabile ale minței. Prin însăși tehnica ei, arta e dar națională, fiind oglinda realității — dacă nu voiește să fie numai o plămuire arbitrară de scheme fantastice, adică să nu fie artă — adevăr — ci minciună.

Așa fiind, următoarea concluzie ni se impune: caracterul național al artei nu exclude, ci implică reproducerea exactă a caracterelor umanității și ale naturei în genere. Căci natura e întregă în fiecare din părțile ei, și cine o înfățișează în parte, o reproduce peste tot. Dar numai acela o va reprezenta mai lămurit, care o va simți mai de aproape. Naționalitatea operai de artă, fiind chezașia adevărului, e dar condițiunea însăși a artei prin urmare.

Deslipită de terenul solid al realității naționale, opera de artă e amenințată să treacă în domeniul irealității, și arta să fie numai un joc al tanteziei d'ordonate, al subiectivității arbitrară sau bolnave.

Păstrând însă astfel caracterul ei național, din necesitatea însăși a existenței, opera de artă și ca năruire va trebui să fie într'u atva legată de naționalitatea care a produs-o. Căci fiind icoana umanității și a naturei, toți oamenii o vor înțelege, dar într'u cât ea nu le răsfrânge decât în formă națională, este sigur că unii oameni — conșonanții — o vor înțelege mai bine, simțind-o cu fibrele sentimentalității înrudite, în toate nuanțele ei, din care multe vor rămânea strănilor pururea ascunse.

Și mai e încă o încheere, de mare preț, la care ajungem, considerând legătura dintre naționalitate și artă, în special în ce privește literatura

Aicea fondul artistic se prezintă și în formă specific națională — limba — care e materialul operai de artă, a poeziei. Ca produs al genului național, fiecare limbă își are particularitățile ei ireductibile. Orice fond poetic va fi dar, în mod indisolubil, legat de formă în care s'a produs. Încercarea de a despărți fondul de formă — prin traducere — va trebui să aibă ca urmare atingerea vitalității operai de artă. De aceea ne putem aștepta ca opera tradusă să nu poată da niciodată impresia vieții originalului. Ea va fi numai o copie neînsuflețită, un chip de ceară mecanizat.

Și în ce privește opera de artă, din orice parte am privi o — ca expresiune a adevărului, în efectele ei, ca fond de viața ce nu se poa-

te despărți de formele, în care se produce — concluzia e aceeași:

Instrăinarea operai de artă e nimicirea ei

Așa dar, și dacă cercetăm cultura umană, în realitatea ei; și dacă privim pe artiști, în existența lor reală; și dacă avem în vedere opera de artă, ca icoană a realității, la acelaș rezultat ajungem: naționalitatea și arta sunt nedespărțite.

Naționalitatea e puterea creatoare a artei — arta, putere creatoare a naționalității.

În artă nu suntem, și nu putem fi reprezentanți ai umanității, ci aparținem unor anumite nații. O artă umană, cosmopolită, generală omească e negațiunea artei, pentru că e negațiunea culturai umane, care nu există decât în forme naționale; pentru că e negațiunea genului artistic, care nu poate fi decât reprezentantul unei anumite nații; pentru că e negațiunea adevărului, care în artă se confundă cu naționalitatea.

Vom zice dar, rezumându-ne:

Artă nu poate să existe decât ca artă națională.

Aceasta este rezultatul sigur pe care l dobândim din adevăruri evidente prin ele înșile, și pe care ne putem aștepta ca experiența să le confirme

## Cui să urmez?..

*Mă'mb e zările spre înălțimi,  
Pe care ochul slab abia le atinge..  
Un duh, în sus, cu mână le mă'mpinge,  
Iar altul vrea să cad în profunzimi.*

*Cel ce-mi oferă frumuseți de lui,  
Vrea să l urmez pe strămta lui cărare,  
Cel ne atins vrea să-l ador tăcut..  
Cărul să-l dau mai multă ascultare?*

Pavel Butan

Revista politică, socială și artistică

**INNOIREA**

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Director: TIBERIU OUIA.

Abonamente: pe 1 an 200.— lei, — pentru instituții 1000.— lei. Abonament de sprijin 500.— lei.

Un exemplar lei 5.—

Redacția și administrația:

frad, Str. Brătianu 4. Et. I. Tel. 21-45

Timișoara, III. Str. Aurelianus 3.

București, Aleia friful 14

**Comemorări Arădane****Teatrale****Gustav Augustini — 1851-1900**

La 23 Ianuarie 1938, va fi comemorat la Arad prin îngrijirea despărțământului local al „Astrei“, gazetarul slovac Gustav Augustini, unul din precursorii frăției româno cehoslovace, plămădită în zilele de restriște ale robiei austro-maghiare.

Născut la Liptovsky Svaty Mikulas, în 1851, Gustav Augustini ia parte activă, încă de pe băncile Universității din Praga, în luptele politice ale neamului său din care cauză trebuie să îndure rigorile temniței timp de 6 luni și să părăsească Praga.

Luând drumul pribegiei, s'a oprit la București, unde petrece în total 11 ani.

În toamna anului 1892, Grigore Brătianu, președintele Ligii Culturale, îl recomandă lui E. Brode, directorul „Tribunei“ din Sibiu, spre a-l angaja colaborator la acest ziar.

Vlăstar al unui neam prigonit, Gustav Augustini era convins de indentitatea de interese a naționalităților din Austro-Ungaria și înțelege să se sacrifice pentru idealul comun al acestora.

Prin articole pline de însuflețire, răspândite în ziarele române și slovace; prin vorbiri avântate, rostite în conferințele noastre naționale; prin sfaturi înțelepte, date la diferite constatări politice interne, Gustav Augustini a clarificat, în glorioasa epocă a Memorandului, multe chestiuni importante privitoare la atitudinea naționalităților și a reușit să înfrățească raporturile dintre noi și slovaci.

Scrisul lui G. Augustini era violent, precum îi era și temperamentul, și avea un pronunțat caracter antisemit. El făcea responsabili pe evrei de toate infamiile ce se să vărsa împotriva naționalităților. Se spune pe drept cuvânt că, prin intrarea lui Gustav Augustini în presa românească din Ardeal, s'a înăsprit în mod simțitor curentul antisemit dintrânsa.

Părăsind „Tribuna“ din Sibiu, Gustav Augustini intră în redacția ziarului „Tribuna Poporului“ din Arad, de sub direcția lui Ioan Russu Șiririanu.

În 1898, pune bazele unui ziar slovac la Rosemberg. Incurând re vine însă la Arad, unde avea strânse legături de prietenie cu Ioan Russu Șiririanu, V. Mangra, V. Goldiș și Ilarie Chendi.

Peste un an, istovit de durerile

unei boli incurabile, Gustav Augustini pleacă la un frate de al său din Budapesta, pentru ca în cele din urmă să se reîntoarcă iarăși la Arad, mărturisind că numai în cercul prietenos al românilor de aici se simte bine.

Copleșit de melancolie, el, își tânguia acum durerea prin aceste versuri ale poporului nostru:

Sărmană inima mea,  
De ar vedea-o cineva,  
Ar sta'n loc și s'ar mira,  
Cum mai pot călca iarba.

În dimineața zilei de 1/13 Febr. 1900, frânt de suferințe, Gustav Augustini își trage un glonte, în timp ce stătea întins pe canapea, în locuința sa de pe fosta stradă Aulich.

Așa s'a pus capăt unei vieți frământate de luptător pentru libertate, la mormântul căruia veniau din mari depărtări doi brazi, trimiși de o soră îndurerată, spre a străjui amintirea unui frate fără de noroc, plecat în pribegie pentru cauza neamului său.

În scrisoarea de adio, lăsată lui V. Mangra, Gustav Augustini cerea prietenilor să-l înmormânteze după legea românească, făcându-i un „locaș“ în cimitirul din Arad.

Atât ni-a cerut numai pentru tot binele ce ni a făcut!

În 1901, aflându-i mormântul în paragină, Vasile Goldiș lansează un apel către publicul românesc, pentru a contribui la ridicarea unei cruci la căpătâiul „fratelui slovac“. Subscripțiile au fost atât de numeroase încât redacția ziarului s'a văzut nevoită să înceteze a mai publica numele subscriitorilor, pentru a nu atrage atenția autorităților ungurești, care ar fi văzut în această afluență de subscrieri un act subversiv.

Din cauza unei condamnabile nepăsări, mormântul lui Gustav Augustini a ajuns, în ultimul timp, iarăși o paragină.

Despărțământul „Astra“ din Arad, înțelegând să cultive trecutul măreț al acestui colț de țară prin fapte și nu prin vorbe, după recente refaceri ale mormintelor lui Mircea V. Stănescu și Alex. Gavra, reface acum și mormântul lui Gustav Augustini.

Indreptându și chemarea către obștea românească, pentru ale cărei drepturi a luptat și Gustav Augustini, Asociația „Astra“ ne cere o clipă de răgaz, spre a proslăvi memoria fratelui nostru slovac.

OCTAVIAN LUPAȘ  
Secretarul desp. „Astra“ Arad.

Miercuri, 26 Ianuarie a. c. la Teatrul Comunal va avea loc cea de a VI-a reprezentație dată în cadrele stagiunii Teatrului Românesc permanent. Se va juca piesa „Oameni pe un sloi de gheață“, cu ansamblul Teatrului Național din București, în frunte cu marele actor G. Calboreanu, secondat de dnele Ana Luca, Cleo Pan Cernățeanu și dl G. Baldivin.

În ce privește restul programului, Comitetul teatrului a angajat pe ziua de 8 Februarie marele succes al Teatrului Regina Mara „Stăpâna din Lapaz“, cu soții Bulandra. — În completarea afișului pe luna Februarie sunt angajate discuții cu Teatrul Național din București și Opera din Cluj.

Comitetul a făcut demersuri atât la Prefectură cât și la Primărie, pentru lichidarea fondurilor angajate în buget, acestui scop și a primit asigurări atât din partea dlui Dr. Eugen Barbul, prefectul județului, cât și din partea părintelui Prof. Dr. Nic. Popovici, primarul Municipiului că su mele vor fi lichidate în cel mai scurt timp posibil, pentru ca acțiunea comitetului să poată urma cu o intensitate reclamată de nevoile spirituale și culturale ale graniței, — pe cari suntem siguri, noua conducere le va avea în vedere cu toată soliditatea și lozurile acestea.

**Și-or dormi...**

*Pustă, pustă, iată vremea  
când din zare'n zarea rece  
numai vântul, la plimbare,  
și tăcerea mi vor mai trece.  
Glorii, cărd, din seară'n seară  
stinsul soare vor petrece  
și va ninge resemnarea  
câmpurilor pe potece.*

*Luna prin nori ca argintul  
oase'n drumu-i clătina-va,  
șipet scurt doar, din vreo brubă,  
în toată noaptea răsuna va.*

*Ceasuri multe-or bate'n turnuri  
— la biserici de alte neamuri —  
și-or dormi... numai eu singur  
lumina-voiu triste geamuri.*

**Romulus Fabian**

# Petrecerea mortului<sup>\*)</sup>

Publicată de: Virgil Birou

Vine marea mare,  
Marea turburare.  
Ce d'und' aducea-re.  
Tot călini, mălini,  
Brazi din rădăcini.  
Ioniță sosear-e  
Astfel se ruga-re:  
„Brade, să mi fi frate,  
Să mă treci d'a parte,  
D'intinde, d'intinde  
Trupinele tăle  
Să trec peste ele.“  
„Ba eu n'oi d'intinde  
Trupinele mele,  
Să treci peste ele.  
C'o puiat, puiat  
Galbenă țărpoane,  
Puii te or simți,  
La tine or ieși,  
Și ei mi s'or da  
De a șuera.  
Tu te i speria,  
In mare ț-i da,  
Și te-i d'ineca.“  
„Las' fie și așa re  
Las' fie și 'așa re“.  
Vine marea mare,  
Marea turburare.  
Ce d'und' aducea re.  
Tot călini, mălini,  
Brazi din rădăcini.  
Ioniță vedea-re,  
Și iar se ruga re:  
„Brade, să mi fi frate,  
Să mă treci d'aparte.  
D'intinde, d'intinde  
Trupinele tăle,  
Să trec peste ele,  
Marea în d'a parte.“  
„Ba eu n'oi d'intinde  
Trupinele mele,  
Să treci peste ele.  
C'o puiat, puiat  
Vânăță vidruță.  
Puii ei s'or da,  
La tine' a lătra.  
Tu te i speria,

In mare ț-i da  
Și te i d'ineca“.  
„Las', fie și 'așa re,  
Las', fie și 'așa-re“.  
Vine marea, mare,  
Marea turburare.  
Ce d'und' aducea re.  
Tot călini, mălini.  
Brazi din rădăcini.  
Ion se întrista-re  
Și iar se ruga re:  
„Brade, să mi fi frate,  
Să mă treci d'a parte.  
D'intinde, d'intinde  
Trupinele tăle,  
Să trec peste ele,  
Marea în a parte.“  
„Ba eu n'oi d'intinde  
Trupinele mele,  
Să treci peste ele.  
C'acolo că mi este  
Galben șoiomel,  
Puii lui s'or da,  
La tine a țipa,  
Tu te i speria,  
In mare ț-i da,  
Și te-i ineca.“  
„Hai o, brade, hai o,  
Cātu mă rugai o,  
De o rugare mare,  
Nu-mi da și d'ascultare.  
Dar și eu d'aveai o  
Vre'o trei verișori,  
Toți trei is păstori.  
Și ei că mai poartă,  
Vre'o trei toporăle,  
Bine 'ascuțitele.  
Și ei vor veni-re,  
Brade, pân' la tine.  
Ei mi te or cerca,  
Și mi te-or tăia.  
Vântu'o abura  
Jos tu vei cădea,  
Și tu vei pieri-re,  
Brade, ca și mine.  
Maistori or veni,  
Și mi te or ciopli,  
Și din tine or face,  
Punte peste munte,  
Pomost peste mare,  
Mare peste mare“.

Firule, fir,  
Fir de trandafir,  
Ce mi te-ai grăbit,  
De ai împupit,  
De te ai desvelit?  
Vreema mi-a venit,  
D'a despărțit,  
Del'a mea căscioară,

Dela soțioară,  
Dela puișori.  
Dela nemușori,  
Dela frățiori,  
Dela veciniori  
C'acolo nu i joc,  
C'acolo i greu foc,  
Lumea de moșie,  
Casa de vecie.  
Ingerul sosea,  
Scări i-i slobozia,  
Pe Ion îl ducea,  
Cu băte de ceară.  
Făcute pe seară  
„Paș, Ioniță, paș“.  
La mijloc de cale,  
Este un paltin mare,  
Cu frunza mărunță,  
Cu umbra rotundă,  
Cu vârful în ceri,  
Cu poala pre mări.  
„Să n'o iei la stânga.  
C'acolo s'ascuns a  
Negri tâlhărei,  
Ei te or ocoli,  
Și te or jăui,  
Și pe tin' te-or face,  
Negru ca și ei.  
In partea direaptă,  
Ingerii te'asteaptă,  
Și'acolo că mi este  
Un pat incheiat  
Din scânduri de brad.  
Cine'n pat ședea  
Și lumea privea,  
E Domnul Christos,  
Taică d'al duios.  
Iar la masa 'ntinsă,

La făclii aprinse,  
La fântână lină,  
In scaun de odihnă,  
E Maica Marie.  
Șade'n scaun și scrie,  
Pe Ioniță'l scrie.  
Ioniță oșta,  
Și el se ruga,  
Să'l scrie cu vii.  
„Eu nu te pot scrie,  
Rocu ț-i a trecut,  
Cartea s'a umplut,  
La cei mulți te mut.“  
Ingerul venea,  
Flori îi arunca,  
Jo:u'i arăta:  
„Nu i Ioniță, jocul,  
Aicea ț-i locul,  
Locul de moșie,  
Veacul de vecie.“  
Dumnezeu venea,  
Cu vin îl stropea,  
Lume albă uita:  
Junii pe mununi,  
Fete pe cununi,  
Mici pe fășioare.  
Babe bătrânoare,  
Și oșcolărei,  
Pui d'ai mititei.  
Iar marea'n a parte,  
Sufletu'i desparte,  
Del'a lui căscioară,  
Dela soțioară,  
Dela puișori,  
Dela nemușori,  
Dela veciniori,  
Dela frățiori.

**Federația Societăților Culturale din Arad, va ține un Congres cultural, duminică, 30 Ianuarie. a. c. în sala de festivități a liceului „Moise Nicoară“ din Arad, cu următorul program:**

**Înainte de masă, la orele 11 30:** 1. Cuvântul de deschidere al dlui dr. Iustin Marșieu, președintele federației. 2. Cuvântul P. S. Sale Andrei Mager, Episc. Aradului. 3. Salutul oaspeților. 4. „Supremația culturii românești la granița de Vest“, conferința dlui prof. Al. Constantinescu.

**Du-pă masă, la orele 4:** 1. „Monografia românească a jud. Arad“, raportul dlui dr. Cornel Radu, directorul școlii de copii. 2. „Inființarea Arhivelor Arădane“, raportul P. C. Sale icon. stavr. dr. Gheorghe Ciuhandu. 3. Rostul Palatului Cultural în promovarea culturii arădane“, raportul dlui Ascaniu Crișan, directorul liceului „Moise Nicoară“. 4. „Importanța săpăturilor arheologice în jud. Arad“, raportul dlui dr. Lazar Nichi, directorul Palatului cultural. 5. „Inființarea unui muzeu etnografic la Arad“. raportul dlui dr. Caius Lepa, directorul școlii normale. 6. Discutarea rapoartelor și propuneri.

**Seara, la orele 9, va avea loc o masă comună.**

\*) Am cules această cântare într-o comună de pe Valea Cărașului, în Cacova, comună al cărei trecut abia numără 250 ani. O cântă în ziua înmormântării, înainte de ivirea zorilor, patru bocitoare, alternând câte două și repetând fiecare vers de două ori. Azi n'o mai cunosc decât 4-5 babe, iar în cele mai multe sate din jur a dispărut. Este cea mai puternică dovadă ce mi-s'a dat să văd, în păstrarea unor forme tradiționale, chiar și în împrejurări schimbate. V. B.

# P o l e m i c i

„Literatura de scandal“ — își intitulează dl. N. Georghescu, directorul ziarului Neamul Românesc, seria de articole, pe cari le-a scris în ultima vreme în polemica ce s'a angajat în jurul moralității în artă.

Răsunetul pe care duelul N. Iorga-Tudor Arghezi, apoi I. Al. Brătescu Voinești-Mihai Sadoveanu, ca și alte încrucișeri de condeie nu mai puțin strălucitoare, l'au avut în opinia publică, au arătat oportunitatea unei discuții, ca și necesitatea ei.

Este, în orice caz, necontestat că prin produsele literare din ultimii zece ani, puse sub semnul arghezian, sau promovate de dl. Eugen Lovinescu, literile românești au cunoscut o invazie de grosolanii și barbarisme ale căror autori, în majoritatea lor erau străini. De atunci, măsuri radicale și pornite de sus au făcut în parte, o operă de ecarisaj care suntem s'guri va continua până în capăt. Vom fi scutiți așa dar de solicitările insanităților pistruiate ca și a băguelilor analfabete, cari tâșnesc dintr'o lipsă de adevărată evidentă cu fenomenul cultural românesc.

Corectivul moral pe care îl primește cu condeiu, chiar

când este de calitatea artistică a unei Arghezi, nu diminuează pe cel amendat, dar sporește necontestat valoarea morală a unei epoci, cari își îngăduie o judecată de durată, peste valori cari își dispută întâietatea unei notorietăți străină de adevăratul domeniu al frumosului.

Sub acest raport cartea dlui N. Georghescu prezintă un onest gând românesc, care chiar dacă nu este înfățișat sub aspecte stilistice de nivelul adversarului combătut, rămâne totuși ca o mărturisire a unei societăți cu preferință spre un frumos de calitate și de decență.

Încă o victimă, din elita Ungariei tinere care gândește și judecă după adevăr și dreptate, a fost oferită regimului artificial, nutrit din spirit revizionist și oligarhic a vecinilor nostri, în persoana acelui profesor dela o școală normală, care a îndrăznit să scrie o carte de istorie a Ungariei, așa cum a văzut-o el, în toată obiectivitatea de netăgăduit a documentului și a faptelor. Seria victimelor, — la care s'a adăugat nu de mult, aceia a altui profesor tânăr, care a scris o monografie, întocmită pe date științifice și cu prezen-

tări fotografice a unui colț furtunos de țară turanică, — crește astfel mărind suferința și setea de adevăr a poporului care este ținut în întunec și minciună pentru o mai lesnicioasă exploatare și cu ademeniri re vanșarde și feudale, decât o mână de stăpâni abuzivi.

Căci dacă nu în favoarea tuturor victimelor judiciare ale clasei stăpânitoare din Ungaria de azi, se face zarva iscată acum câțiva ani, în jurul lui Szabó Dezideriu, este sigur totuși că peste toate aceste jertfe plătite de o generație nouă plutește spiritul lui Ady Endre: acela al unei dreptăți istorice și de rectificare în spre real și cuminenie, a conepției azi dominante.

Și atunci când Ungaria va fi pătrunsă și condusă și de sus, în acest nou spirit de adevăr și dreptate, ea va înțelege drumul ce, în ordinea de lucruri definitiv aliniată după aceste criterii, îi rămâne de urmat în interesul păcii și al destinului ei printre popoare.

Eram în polemică, în ultimul număr al „Innoirii“ cu „drepturile impresriplabile“ ce părea că Dl. Izrael Bercovici, ziarist „român“

le are asupra nației, spre a l servi cu permis libe de Cale Ferală în dauna unui publicist român, de marcă. — Mărturisim că notița noastră nu era menită unui obiectiv imediat: o socoteam mai mult un protest platonice și fără urmări.

Marea cotitură pe care a făcut-o viața publică în câteva zile numai, a dat însă, mai curând decât se aștepta, satisfacție opiniei publice românești pe această chestiune. Noul guvern, sesizând problema, a pus capăt în chip hotărât abuzului pe care lotul străin îl exercita prin uzurpare, într'un domeniu, în care trebuie să se ceară o serie de garanții peremptorii chiar și elementului autohton. — În ori ce caz, indivizi, cari purtau nume de o patină talmudică, nefalsificată, ca B. Schrehunelz, Chaes, Horovitz, Kritzman, nu puteau găsi îndrituire nici chiar dacă își metamortozau numele din Kohn în Calistrat, din Alter Moise sin Ghidale în Al Gruia, sau din Apfelbaum în Al. Baltes, în detrimentul atâtor onești profesioniști ai condeului.

Reparația a început — ea nu va putea fi oprită.

## CĂRȚI ȘI REVISTE

**Gândirea**, Nr. 10 Decembrie 1937.  
Cu acest număr aduce următoarele colaborări prețioase:

*D. Caracostea*: Poezia socială la Eminescu; *Ion Pillat*: Poezii; *George Gregorian*: Amurg de ani; *Grigore Popa*: Armand Godoy, poet latin și creștin; *Radu Gyr*: poezii; *Gherghinescu Vania*: Fata din câmp; *Matei Alexandrescu*: Poezii; *Ilariu Dobridor*: Sărăcia spirituală a evreilor; *Aurel Chiurescu*: Tărâm; *Ovidiu Caledoniu*: cântec pentru noi; *Virgil Carianopol*: Poezii; *Aurel Sânșger*: Monadologie.

*Ovidiu Papadima*: cronica literară,

*Olga Caba*: cronica plastică

*Nichifor Crainic*: cronica mărunță.

**Viața literară** Anul XI, Nr. 13.

Remarcăm, priceputul articol, valoros

astăzi și mai târziu, „Romanul lui Mircea Eliade“ semnat de D. I. Valerian.

Deasemenea, *Indreptar* semnat de Ion Biberi este o utilă contribuție la scrisul, insuficient până azi, asupra secretului creației și creatorilor în artă, și în special în literatură!

**Decembrie**, săptămânal de orientare critică literară și politică, apare sub directoratul Dlui Nicolae Roșu, răscunoscut din paginile ziarului *Curentul*.

Colaborarea Dlilor Aron Cotruș, Ilarie Dobridor, Ion Pillat, Radu Gyr, Const. Stelian și Mihail Drumeș e o mărturie a capacității ce revarsă revista pe câmpul naționalist de elită al literelor noastre.

Urăm acestei reviste viață lungă.

**Curierul** Anul I No. 12

cu următorul cuprins:

Hristos pe pământ, înălțați-vă! de

Preot Zosim Oancea.

*Unitatea neamului prin legiune*, de Ion Banea.

*Principii „vechi“ în școala nouă românească*, de Axente Creangă.

*Problema economică românească*, de Nicolae Petra.

*Insemnări*, de Nicolae Petra și Ilie Preda Moșic.

**Plaiuri Săcelene** Anul IV No. 11-12.

Revistă de atitudini și probleme săcelene.

**Decalogul Sâmbătă** 25 Decembrie 1937. Săptămânal de atitudine creștină.

Semnat de o sumedenie de condeie importante.

F. G. Paj.

## NOTE

**O nouă spiritualitate și-a vădit prezența reală și tot mai reliefată în vremea românească de aci. Și, îndeosebi, cu obișnuitele bilanțe care încheie un an, s'a făcut vizibil conturul tot mai incandescent al unei spiritualități, generate de noul curent politic, deasupra căruia jertfa tine reoasă a celor doi eroi comemorați. Eri, își încrucișează, grav și solemn, ca două paloșe albe, semnificația de veac lung.**

Fără să trebuiască să amintim nume, spre a nu da acestor rânduri un înțeles de coborire în arena unde se închiagă, sau, în cazul cel mai bun, se caută alianțe întemeiate pe excесе laudativei. reținem, în comentarea fenomenului, două elemente principale.

Întâi, noua spiritualitate românească vine dintr'un izvor politic, socotit, chiar în țările unde a realizat minuni sub raportul gospodăresc, ca împotriva unei germinări de gând și fapt de creație. La noi mișcarea își definește în irizări de arabescuri fine un început de afirmare, de o calitate și esență, înflorită de purități celeste și suave jocuri de lumină. Este adaosul specific, al solului românesc, prin ce mișcarea crește și în valoare și își ia garanții de durată, în cuiburile de veșnicie a poeziei.

Un alt adaos care întovărășește noua creație de artă românească este răspândirea ei pe întreg pământul românesc: emancipată de sub influența în atâtea ori demoralizantă și insană a Capitalei, curentul viguros își plantează mladele peste toată țara pe care o fecundează cu sănătatea morală și dubul puternic al tinereții ei creatoare.

Sunt aceste două câștiguri, cu cari generația nouă se poate mândri: ea crează în ritm larg, și sub cerul tot, de pretutindeni, al țării.

**Românii din Jugoslavia** fac obiectul unor preocupări de îngrijorată atenție, la o parte din presa noastră.

Este tot mai mare teama că poighița subțire de so-

lidaritate ce se așternu recent peste pasiunile regretabile a unor tabere în vio lentă adversitate, se sparge, și conflictul se redeschide.

— Am publicat și noi o scrisoare dela corespondentul nostru de peste hotar, în care starea de spirit a fraților noștri din Jugoslavia se vădea cu destulă pasiune, spre a renece o dispută oțioasă și primejdioasă. — Ne exprimam dorința, fără a ne asuma un rol de arbitru, ca nemulțumirile să fie risipite, și armonia restabilită. Cu multă părere de rău vedem acum că însăși foaia oficială a Astei din Banatul jugoslav redeschide discuția în chip bătăios. — Lucrul e dureros, — și trebuie discutat. — Sub acest raport nu putem împărtăși opinia exprimată în Curentul de confratele nostru Isaia Tolan, care crede că dând publicitate conflictului, am contribuit la ațărarea răului. — Întâi, că mult înaintea noastră chiar ziarul „Curentul” a publicat o corespondență din Jugoslavia, în care se arăta că învățătorii regretă plecarea dlui Petre Ionescu și că de atunci ei sunt abandonți nați complect. Alte două publicații, de aci, comentează și ei ultimele evenimente, chiar părănd să dea dreptate unuia dintre beligeranți. — Desigur nu comentariile ce se fac asupra conflictului, este cel mai mare rău. Este dureros că nemulțumirile răbufnesc, ca focurile ce mocnesc pe ascuns: dacă nu am

vrea ca prin intervenția noastră să ațărăm, nu am dori nici, prin tăcerea noastră, să lășăm pasiunile să crească în ascuns: o discuție publică poate întotdeauna canaliza și atenua o nemulțumire, câtă vreme ignorarea voită a răului se răsbună adesea, prea amar.

**O carte, de o frumoasă ținută morală, document de vreme veche, se strecoară discret printre lucrurile de magazin modern, — formă în spre care alunecă tot mai mult librăria românească — și care are nu numai ținuta unei ființe de bun gust, pe care i o dă girul unui harnic cărturar ardelean, dl Silviu Dragomir, ci închide și în pagini o viață de model. Intr'adevăr, existența Drului Ion Mibu, în Ardealul politic de eri, se desfășura atât de discret și de aristocratic, încât, dacă nu ar exista fundațiile lui, figura ar fi putut rămâne în legendă. Și totuși, din cele câteva sute de de pagini, se desprinde existența activă, fecundă, și distilată de ori ce ambiție personală, a unui caracter, a unui om de calitate, a unui spirit de elită care, prin toată simțirea lui, și cu toată puterea lui de muncă era integrat angrenajului nostru de comandă, în care se plasa printre cei de frunte.**

Prezentarea vieții și a faptelor lui Ion Mibu opiniei publice, care se îndepărtează tot mai mult de vremurile și fondul vieții de eri, se arată o necesitate, și din punctul de vedere al liniei de mână în

care ea se cere continuată.

Opera vine astfel să adauge celui lot din zestrea spirituală a Ardealului de eri, în care, pornind dela lucrările istorice ale lui G. Barțiu, prin Enciclopedia Astei, monografiile lui Il. Pușcariu, și Ion Lupaș și încă vreo 2-3 cărți, între cari „Cartea de Aur” a lui T. V. Păcățeanu nu este cea din urmă, se definește în dosul unor greutăți de expresie, fără subtilități în stil și ortografie, fizionomia morală a unei epoci de rodnicie.

Datoria celor cari înțeleg viața și răspunderile ei numai într'un singur fel posibil, nu este numai să păstreze aceste mărturii de calitate a unei concepții de viață eroică ci să le și adauge sporul unei munci și strădanii proprii.

**Printre problemele pe cari opinia publică le pune guvernului se agită și aceia a Societății Telefoanelor.** Într'apropierea, americană cu tot ce acest cuvânt poate spune bine și, mai cu seamă, rău, care realizează sute de milioane beneficii, anual, este departe de a își îndeplini chemarea așa cum ar cere-o interesele românești și publicul avizat la serviciile acestei societăți. Asociindu-și o publicitate copios remunerată, societatea condusă de streini, și în condiții de exploatare colonială, va trebui să sufere un corectiv serios al Statului spre a se integra în programul general de românizare a personalului și de adaptare a prețurilor la posibilitățile materiale ale românilor.

Condițiile de concesiune vor trebui repuse în discuție, spre a se obține o mai reală și mai rezonabilă protecție a abonatului și a nevoilor obștești. Este acest lucru un punct de onoare pentru orice guvern național, care va trebui să restituie statului toată autoritatea sa în fața unei întreprinderi străine, cu un capital și beneficiu întotdeauna gata să evadeze.

**Asociația culturală „Astra”** Despartimântu Arad, organizeaza comemorarea gazetarului **Gustav Augustini**, precursor al frației româno cehoslovace, Dumineca, 23 Ianuarie 1938, cu următorul program:

O a 11 a. m : Sfințirea pietrei funerare din cimitirul „Pomenirea”, restaurată de Asociația „Astra”. Serviciul divin. Cuvântarea reprezentantului „Astei” și al Federației Societăților culturale din Arad. Cuvântul autorităților. Cuvântările delegaților diferitelor societăți culturale și de presă, române, cehoslovace și jugoslave.

Ora 5 d. m. În Palatul Cultural: Festival organizat cu concursul corului „Armonia”, în cadrul căruia va vorbi dl Sever Bocu, fost ministru, despre: „Ziaristica ardeleană înainte de război”. Corul „Armonia”, sub conducerea dlui prof. Ion Lipovan.

O a 9 seara la Cercul Românesc: Masa comună.

